

„Keleti szépségű” Róza lányát 1855 novemberében, az ugyancsak híres cigánymuzsikus család tagja, Patikárus Ferkó (1827—1870) pesti cigányprimás, több (főleg csárdás) tánc szerzője, akinek muzsikájáért maga Liszt Ferenc is lelkesedett, vette feleségül. Ferkó valósággal kimuzsikálta magának Boka Rózát. Boka Pesten, a Vadászkiút szállóban lakott. Ferkó szerenáddal tisztelte meg, s nagyrészt Boka szerzeményeit játszotta. A figyelmesség annyira meghatotta Bokát, hogy másnap igent mondott a lánykérésnek. A lakodalmot két napig tartott a debreceni Fehérlóban. A vőfélyek Lisznyai Kálmán költő és Vahot Imre író voltak.

1857-ben Latkóczy Lajos megfestette Boka arcképét. A képet a Nemzeti Múzeum képtára őrzi. A zene-szerzés területén Boka nem érte fel Bihari, Csermák, Lavotta szintjét. A komponistánál az interpretátor sokkal nagyobb volt benne. Mikor veje, Patikárus Ferkó 1858. november 25-én a debreceni színházban hangversenyezett, Boka is fellépett saját szerzeményeivel (Kesergő, Boka érzelgője, Gyendai csárdás stb.). Legidőtállóbb szerzeménye a Kesergője, mely 1885-ben Zsadányi Armand, majd Abrányi Kornél átíratásában Rózsavölgyi kiadványként jelent meg.

Bokától a tréfa sem volt idegen. Az egyik cigánybálon vonakodott elvállalni az előtáncosságot. Józsa Gyuri „nábob” rábeszélésére végre is elvállalta azzal a kikötéssel, hogy Józsa Gyuri 200 Ft-ot fizet neki, ha megneveteti. A nábob mindenbe beleegyezett. Ekkor Boka megparancsolta társainak, hogy vessék le csizmáikat is dobják ki az ablakon. Repültek a csizmák, s a következő parancsszóra a gazdáik is rohantak csizmáik után. Mindegyik elsőnek akarta visszahozni a csizmáját, hogy ő legyen a furcsa „versenyben” a győztes. Valóságos közelharcot vívtak egymással a meztelábások. Józsa Gyuri hasát fogta a nagy nevetéstől, úgy gyönyörködött a nem mindennapi versengésben, aztán átadta Bokának a megígért 200 Ft-ot. Boka a pénz szétosztotta versengő társai között, legtöbbet persze a „győztes” kapott.

Hamar eljött azonban az idő, amikor a sírásnak, kacagásnak Boka számára egyszerre vége lett. A nyugtalan, sok fáradsággal, éjszakázással tüzdelte életmód felőrölte életerejét. 1860. július 11-én örökre letette hegedűjét és elment Bihariék után. A városi tanács saját halottjaként temettette el. Mikor koporsóba tették, „két férfi könnyezve nyomott csókot hideg homlokára”. A kollégiumi Kántus tiszteletből énekelt, Bocsányi karnagy vezényletével Debrecen összes zenekara Boka szerzeményeiből játszott, Révész Imre mondott gyászbeszédet, s diszruhás hajdúk kísérték a koporsót a temetőig, s véghetetlen sorban a város lakosságának ezrei.

Boka Károly hamvait a felszabadulás után a város átszállította a Köztemetőbe. A Fazekas Mihály, Révész Imre, Könyves Tóth Mihály és a Magyar család sírjainak közelében nyugszik. (Az ugyancsak neves cigányzenész családdhoz, a Magyarikhoz rokoni szálak fűzték.) Emlékét nemcsak egy debreceni utcanev őrzi, hanem a magyar zenetörténet is. Szerzeményei ma is gyakran felcsendülnek a rádió, a televízió műsorában.

Dr. Nyakas László

Két nemzet történetírója

Matunák Mihályról (Michal Matunak), a két nemzet történetírójáról — úgy tűnik — megfeledkezett a világ. Csak kevesen tudják, hogy halálakor mintegy hetvenkötetnyi történelmi munka maradt utána, mely értékes forrása ma is történetíróinknak.

Nagysurányban (szlovák neve Surany) született 1866. július 17-én. Középiskolai tanulmányait Érsekújvárott, Selmecbányán (Blanska Stiavnica) és Egerben végezte. Teológiát a besztercebányai (Banska Bystrica) papnevelőben tanult, majd 1877-ben beiratkozott a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Hittudományi Karára ahol történelmi és egyházzenei szakon képezte magát.

1891—92-ben Szalatnyán (Slatina), Túrőcsuszácányban (Sucany) és Nagysurányban káplánkodott, majd Ruttkán hitoktató lett. 1893—1894-ben nevelői állást vállalt Véglegesen (Viglas) és Gödön. A sok vándorlás után mint segédlelkész került Kőrmöcbányára (Kremnica), ahol 1898-ig működött. Kőrmöc jelentős változást hozott életében. Itt ismerkedik meg Krízko Pál (Pavel Krízko) történésszel, a város levéltárosával, akivel szoros barátságra lép. 1898-ban elvállalja a városi felső népiskola igazgatói állását Korpónán (Krupina). De itt is csak átmenetileg marad 1902-ig. Akkor elfogadja Besztercebánya meghívását a megürült plébánosi székbe. Ide vonul vissza szüntelen munkára, és itt tölti el történelmi kutatásai szempontjából hűz jelentős évét.

A Csehszlovák Köztársaság megalakulása után végleg szakít papi hivatásával, a Matica slovenskának és a Szlovák Történelmi Társulatnak dolgozik, majd 1922-ben ismét visszatér Kőrmöcbányára, ahol még tíz évet tölt fáradhatatlan munkával mint városi levéltáros. Itt fejezi be 1932. december 5-én munkában gazdag életét.

Irodalmi tevékenységének első állomása a budapesti szemináriumhoz fűződik. Ekkor írta meg *A magyarországi Bosnyák-család történetét*, s tanulmányával elnyerte Fraknói Vilmos 100 forintos jutalmát. Még mint teológus megírja *Nagysurány hajdani vára történetének vázlat*a című munkáját. Érdeklődése ez időben szülőföldjének ismert helyei felé fordul. Számatalan cikke jelenik meg az Érsekújvári Lapok, az Érsekújvár és Vidéke, a Nyitrai megyei Szemle és a Nyitrai megyei Közlöny című lapokban. Ezen előkészületei után jelenik meg a Századokban *Érsekújvár alapítási éve 1545* című nagy fontosságú munkája.

Zenei felkészültsége lehetővé teszi, hogy népdalgyűjtéssel is foglalkozzon. Különösen a kuruckor zenéje és énekei kötik le a figyelmét. Ezenkívül számos, jobbra ismeretlen, régi magyar zenedarabot is felfedezett. Munkatársa volt a *Magyarország vármegyéi és városai* című monográfiatorozatnak.

Első szlovák nyelvű munkája *Turecko-uhorské boje v Severozápadnom Uhorsku* címmel 1897-ben jelent meg. A következő évben *Nové Zámky pod tureckým panstvom 1663—1685* című munkáját Thury J. fordításában *Érsekiútvár a török uralom alatt* címmel Nyitrán adták ki.

A körmői levéltár, mely a mai Szlovákiának leggazdagabb ilyen gyűjteménye, bő alkalmat nyújtott Matunáknak történelmi kutatásai folytatásához. 1928-ban, Körömcbánya alapításának 600. évfordulója alkalmából jelent meg *Z dejin slobodného a hlavného banského mesta Kremnice* (Körömcbánya szabad és fő bányaváros történetéből) című tanulmánya. Ezután több munkában foglalkozott a szlovák nemzet eredetével és nemzeti jellegével Cyrillel és Metóddal, a szlávok apostolaival. Művei ma már sajnos hozzáférhetetlenek. Legnagyobb részüket a Matica slovenská és a budapesti Széchényi Könyvtár őrzi.

Százaz Pál

A pápai kaszinó történetéről

A pápai Jókai Kör 1984 novemberében, ünnepi ülésen emlékezett meg — a Kaszinó egykori székházában — az egyesület másfél százados jubileumáról. A nemzeti haladást munkáló Kaszinó azonban nem csak a város, hanem a szélesebb közvélemény figyelmére is érdemes.

Széchényi István Nemzeti Kaszinójának 1827. június 10-i megalakulása után nem sokkal a politikai és szellemi változásokra — iskolái, s érett értelmisége révén — fogékony Pápa is felsorakozott az új eszméket, s új közösségi formákat keresők közé. Az Eszterházy-uradalom praefecturális házában — néhány hónappal a pesti megalakulása után — már létrejött egy útkereső, fontolgató és gondolkodó „olvasó egyesület”. Lassan-lassan azonban kinötte a helyét, s a híres Griff fogadóba költözött. 1834. január 6-án pedig — Eszterházy Károly fővédnöksége alatt — száz városi jelentkezővel kimondták a „Casinó”-vá alakulást, megválasztva a vezetőséget és megalkotva az alapszabályokat. A későbbi főigazgatók is az esetek többségében Pápa első emberei, az Esterházyak voltak, akik jelentős anyagi támogatással honorálták a kapott tisztiséget. Az egyesület valódi ügyintézője a tagok által választott aligazgató volt, akinek munkáját pénztáros, jegyző, könyvtáros és háznagy segítette.

A Griff fogadó, a Kaszinó első otthona. A fénykép a századforduló idején készült.

